

Ved Online gallapremiere for videoen: "Det store Online-Buskspil 2.0"

Personhistorie:

Ditlev Trappo Saugmann Bjerregaard (i det følgende kaldet Saugmann) var gårdejersøn fra Viborgeggen, født 1852, i Højbjerg (på Vestsiden af Tange Sø), der som ung ernærede sig som husmand – og spillemand. Det var fattige kår med behov for idéudvikling til udkomme for evt. kommende kone og børn. Og det har Saugmann ikke manglet! Han komponerede fra 1872, trykte og udgav fra 1878 og solgte derudover noder og musiktilbehør. Der blev først mulighed for giftermål i 1883 (29 år gammel), flyttede til og lod et hus bygge i den hurtigt voksende handelsby Kjellerup, Søndergade 21, en musik-, gave- og legetøjsforretning. Kjellerups udvikling er en forrygende historie som de kan fortælle meget mere om på Blicheregnens Museum i Thorning, hvor jeg traditionelt henter mine oplysninger. Kjellerup by med nærmeste oplandⁱ har i 1870 ca. 300 indbyggere, 1894 ca. 1.000 og i 1919 ca. 2.000 indbyggere.

Saugmann udgav trofast sine mindst 12 melodier i arrangement to gange om året som en del af sin beskæftigelse. Han var komponist, nodeudgiver, dirigent for flere orkestre, spillemand, musikskole "direktør" og underviser på mange instrumenter, musikforretning med instrument- og nodesalg, ikke kun fra eget forlag, familiefar (til 8 børn, bl.a. en plejesøn) med tillidshverv i Kjellerup.

Han spillede - i sit sidste leveår - 40 almindelige spillejobs á kr. 8, Bal, Bryllup, Høstfest, samt de større begivenheder som Grundlovsfest, Dyrskue og Fugleskydning.

Værkhistorie:

Den meget stabile udgivelse af Baldanse hæfter fra 1878-1916 resulterede i næsten 1000 melodier i arrangement, hovedsagelig for 3 violiner (én melodistemme), fløjte, klarinet, 2 trompeter, tenorbas og strygebas. Melodierne er i de traditionelle dansetyper: polka, vals, mazurka, galop og hopsa med undertyper. Det blev til ca. 300 polkaer, 300 valse, 130 hopsaer, 127 galopper og 72 mazurkaerⁱⁱ. I arrangement! Der var nogle travle udgivelsestidspunkter (maj og december) hvor hele familien var engageret i at dele, folde og samle Baldanse hæfter i sæt, pakke i kuverter og sende til abonnenter, mest i Jylland. Og måske havde farmand haft lidt travlt i en lang periode forinden med at komponere melodier, arrangere stemmer, indskrive med særligt blæk til trykkeriet. Det hele foregik, som der også siges om Mozart, uden partitur. De fleste melodier er komponeret og arrangeret af Saugmann, men der optræder også værker af andre "kendte" komponister, måske i deres arrangementer eller tilpassede.

Skottish:

Skottish genren indtager en særstilling blandt Saugmanns melodier fordi den ikke er repræsenteret over hele perioden, men nærmest kommer snigende - for så at blive det helt store.

Allerede fra 1882 er det muligt at finde melodier fra hæfterne med betegnelsen Rejnlænder Polka. Det kan skrives på mange måder og betyde forskelligt, men nogle af melodierne har derudover påskriften: langsomt. Det må være den spæde start på Saugmanns interesse for nye strømninger til afløsning af de gamle. Ti år efter optræder såmænd Saugmanns udgave af "På loftet sidder nissen" - skrevet dels som en skottish med punkteret rytme og dels som en rejnlænderⁱⁱⁱ, i 2/4.-del. I 1902 kommer "Moár, jeg skal tisse" benævnt og skrevet som en "svensk skottish", i 4/4.-dels takt med punkteringer. Først i 1904 skriver Saugmann en skottish skrevet som hans fleste - i alla breve takt, 2/2, med 8.-dels punkteringer.

Den sidste gang udtrykkene Rejnlænder og Skottish optræder side om side i en titel er i "En Rundrejse Skottish (el. Rejnlænder)". Alt dette faktuelle og teoretiske stof for at vise at Saugmann har været på kommerciel udflugt. Der var opstået en efterspørgsel på melodier til den nye typedans Skottish og melodien kom på hæftforsiden flere gange i denne periode: hæfterne 57, 59, 61, 63, 64, 69 og 70 - men i alt 15 "rene" skottish melodier komponeret og arrangeret af Saugmann.

Fondsmuligheder:

Siden min første bestilling af Baldansehæfter på Det Kgl. Bibliotek i 1991 (hvor der ikke var noget at hente) er der opstået en forøget interesse for den traditionelle musiks kilder. Til dem kan Fonden tilbyde masser af nodemateriale, økonomisk støtte til at beskæftige sig med Saugmanns efterladte noder, et væld af oplysninger, og eksempler på gennemførte projekter siden Fondens oprettelse i 2004. Alle hæfternes melodier er blevet gjort tilgængelige digitalt, ligesom et bredt udvalg af de originale arrangementer.

I nogle år har vi haft en Prisvinderkoncert med præmier for at spille udvalgte melodier, der er opstået et værksted (navngivet efter idé af Apple-koncernen): et Polkari, hvor du kan få idéer til at komponere polka'er i Saugmann stil – der opstår måske også et Valseri, Mazurkari og Hopsari - og her sidst en Valse Quiz, hvor du kan øve dig i at høre forskel på en Tyroler Vals, (Almindelig) Vals og Viner Vals.

Måske har du en idé til et projekt, som du kan søge om en bevilling til inden den 1. maj. Se Fondens hjemmeside! Ligesom Mads Kjøller-Henningsen har gjort for at få en bevilling til on-line videoen: "Det store Online-Buskspil 2.0", som hele Fondens bestyrelse er henrykte over at få lejlighed til at bakke op om.

ⁱ Gammel Kjellerup og Kjellerup Mark

ⁱⁱ Hov, hov vil den interesserede lytter sige her – hvad med Skottish? Det vil jeg vende tilbage til!

ⁱⁱⁱ En reprise med det ene og en reprise med det andet.